

SAŠA STOJANOVIĆ: KONEC REVOLUCE

ze srbštiny přeložil Bohuslav Válek

Ostatně, kdo mohl tušit, že jedno z nemnoha opilství přivozených v krčmě na Královském náměstí – zpravidla po jednotvárných hodinách strávených v mihotavém světle svíc nad šikmou plochou rýsovacího prkna – do té míry promění veškeré životní plány náruživého architekta. Inu, právě toho dne přijal mé nápady jeden z *nouveaux riches* – tolik se lišící od klientely, na kterou jsem byl dosavad zvyklý – jaké může zrodit jedině převrat: podnikatel ve stavebnictví, který může Revoluci poděkovat za to, že už nemusí v podpaží tahat kameny a prohýbat se pod tíhou cihel na zádech, bývalý zedník, který místo zednické čepice nosí cylindr a staví několikapatrový dům v klidné části Paříže. Dostatečný důvod práci pořádně zapít; *bonne idée* – tedy pokud byste se ptali jen nás dvou a hostinského, který vypité láhve symetricky skládal na prázdnou část stolu: nejdřív malý čtverec, pak o něco větší trojúhelník a nakonec povětší kosočtverec, který čím dál více rostl...

Vím, že ten, jehož jméno se nevyslovuje, ani neokopává vinohrady, ani nelisuje hrozny, ale doufal jsem, že ho aspoň té noci zastihne svítání v nějakém jiném sklípku: s našimi veselými záměry však očividně nesouhlasila hlasitá banda sansculotů, která do krčmy vtrhla s opileckými výkřiky „Všichni do války za svobodnou Francii!“ na rtech. To se událo bezprostředně po ostré rozpravě, v níž jsem svému budoucímu klientovi vysvětloval, že si dokonce i „Mirabela“ – což je něžná jakobínská přezdívka pro gilotinu – zaslouží vlastní geometrický popis.

„Opravdu by mě zajímalo,“ řekl zákazník při objednávání další láhve, „jak zní ten odborný popis...“

„Horizontální rovina umístěná několik stop nad zemí,“ začal jsem s definicí přehlížeje surový sarkasmus nevzdělaného polemika, „na níž jsou vztyčeny dvě kolmé přímé...“

„Ty tlusté trámky s drážkami prosáknutými krví?“ vydával se za zvědavce bývalý zedník, zatímco nám doléval víno.

„...oddělené pravoúhlým trojúhelníkem,“ nedal jsem se vyvést z míry nesmyslnou poznámkou a pokulhávající výřečností, „který při pádu protne kouli...“

„Tím myslíte hlavu nešťastníka?“ ironicky mu poskočil knír a ťukl si se mnou.

„...jež je pak oddělen sečnou, respektive tečnou.“ Jen co jsem dokončil přesnou matematickou definici revoluční Guillotinovy inovace, můj klient propukl v smích.

*

„Ten naškrobenec mi je nějak povědomý,“ zahučelo z té ‚bezkalhotové‘ masy a já jsem zahlédl prst, který výhrůžně zamířil na mého spolustolovníka, „no však já si už vzpomenu odkud.“

Narodil se, zcela záměrně, 14. března 1965 ...

V Přištině, náhodou.

Je potomkem Stojana Mladenoviće, největšího vlastníka půdy v Leskovaci, a rovněž rodiny Buniću... Jedním z předků byl Jovan, první starosta Leskovace po odchodu Turků, dalším byl Sima, zakladatel a ředitel Národního divadla v Niši.

Taktéž je potomkem generála Djury Horvatoviće, který přivedl pointery na dvůr Obrenovićů, a pravuk novosadského obchodníka Aleksandra Horvatoviće ... proto ta důvěra k psům a podezřavost vůči lidem ...

Ze strany své matky je hrdý na Tanoviće a Hidoviće

...

Je absolventem Fakulty veterinárního lékařství a ne náhodou ...

Pracoval jako dělník, barman, číšník, myl přední skla aut u benzinky, muzičoval v ulicích Göttingenu, Ulmu a Stuttgartu a v restauracích na poloostrově Chalkidiki, prodával loutky na bělehradské pěší zóně, pašoval zapalovače z Rakouska, hadry z Řecka, doutníky z Kuby a máslo a kaviár z Ruska ... Rusům platil ve starých, bezcenných, pětitisícových dinárových bankovkách, které pak Rusové cpaly opilý Finům v Leningradu, místo rublů ..

Byl veterinářem na jatkách, kde po dvou měsících dal výpověď, pak léčil malá zvířata, to byla asi jediná práce, která ho opravdu bavila. Později se stal spolujatelem lékárny a drogerie, založil "Scene exklusiv" v Národním divadle v Leskovaci, podílel se na rozvojové strategii jižního Srbska ...

V současné době s nadlidským úsilím rediguje časopis pro Balkán, "Think-tank", který je velmi nebezpečný pro jeho nervovou soustavu, a pořádá literární festival Think-tanku-town, který poškozujee jeho játra každý první víkend v říjnu ...

Procestoval Evropu, Rusko, USA ... Svou přítomností obtěžoval padesát řeckých ostrovů ...
Naštěstí pro ostrovy, ne na dlouho ...

Nějaký čas pobýval ve vězení ... Ne vlastní vinou, i když, "nikdo není nevinný" ...

Válku v Kosovu strávil u 175. pěchotní brigády... Během této "akce" se mu narodila dcera ... Válka pro něj skončila týden před oficiálním ukončením, na Vojenské lékařské akademii, s diagnózou: posttraumatická stresová porucha ...

Napsal tři knihy: Krvosledníci (Barváři), Manchester City Blues a VAR (SVÁR) ...

Poslední z nich se dočkala dvou vydání a byla přeložena do češtiny ...

To rozhodně nebyla náhoda ...

„Největší profit netkví ani ve stavitelství, ani v zemědělství, ba ani ve spekulacích s bezcennými asignacemi,“ můj klient náhle ztišil hlas a přisunul se na židli blíže ke mně: „*la mort* – to je řemeslo budoucnosti!“

„*Comment?*“

„Kat Sanson na svých dýcháncích servíruje výhradně na stříbrném nádobí,“ rozvinul svoji nebezpečnou teorii už docela tiše můj spolustolovník. „Také počet ostatních pracovníků tohoto podniku již nyní vzrostl na šestnáct: z toho osm dalších popravčích, dále tu máme tři koně, tři kočí a jiné vedlejší výdaje...“

„Vím, že dotyčnému říkají ‚národní mstitel‘, ale...“ prohodil jsem nevěřičně.

„Obyčejný vrah, můj naivní pane, okázale zahajuje slavnosti nového ducha,“ to už jsem si kromě úst téměř se tisknoucích k mému uchu vysloužil také pohled plný lítosti.

„*Attendez, attendez,*“ chtěl jsem si ujasnit své pochyby: „cožpak nebyl zbaven práva být ‚aktivním občanem?‘“

„Poté, co byli popravčí o toto právo připraveni, Sanson si o ně znovu požádal u Národního shromáždění,“ můj ‚bratr po víně‘ při vyslovování těchto vět povstal a pokračoval: „stejně shromáždění jej pak prohlásí ‚občanem vyznačujícím se vlastenectvím‘ a Gorsase s Desmoulinsem potrestá za pomluvu.“

„Doufám, že jen žertujete,“ řekl jsem ještě pořád neskrýváje svou nevědomost, tentokrát však již s pocitem hanby.

„Ani v nejmenším, *monsieur,*“ vtom už můj pramen informací nešikovně vyskočil na židli a jal se napodobovat Gorsasovu aroganci a Desmoulinsovo koktání: „Beru zpět, Sansone, občane Paříže, ty jsi schopný volit,“ ironicky vykřikl Gorsas na kata, „Desmoulinse, Gorsase, vysmívejte se, vaše hlavy jsou určeny jemu! Bohové budou co nevidět žízni!“

„*Je me souviens!*“ vykřikl onen opilý sansculot a chytil se za špinavé čelo, „teď, když mluvil o žízni! Ta svině nám ještě dluží tři libry, půllitr vína a čtvrtku chleba – jak nám jednou ‚zapomněl‘ zaplatit den práce v tom vedru!“

„*Mais, messieurs,*“ pokoušel jsem se uklidnit houf srocující se u našeho stolu těsně předtím, než jsem schytl ránu kyjem do hlavy, „*je vous prie!* Kde máte důkazy?“

„Tady máme soudce!“ zakřičel nejhlasitější z davu a ukázal na smyčku ze silného lana, jež obratně přehodil přes kandelábr. Jakmile nás vynesli z krčmy jako dva pytle, zaznělo: „I porota už rozhodla!“

„Ty jsi na řadě!“ vpálil mi do obličeje samozvaný vůdce, „a pamatuj si, že to bude rychlejší, když zmlkneš!“

„Měli byste ještě, vy ignorantí, vědět,“ dodal jsem z žabí perspektivy s prstem namířeným k umělému zdroji světla, na němž se právě oběšen zhoupl můj investor, který mi zjevně nebyl souzen, „že statika této konstrukce předpokládá pouze zátěž lampy, nikoli však váhu dodatečně zavěšeného lidského těla!“

„Vždyť je to blázen, *vraiment fou,*“ pronesl největší z vrahů, „takové je hřích věšet!“ A nechali mě ležet na chodníku zkrvaveného a s vyprázdněnými kapsami, právě když odněkud přibíhali vojáci...

*

„Občane,“ deklamoval okresní soudce, zatímco mi ještě třeštilo v hlavě od vína a výprasku, „podle platného výnosu Konventu, jenž včerejším dnem vstoupil v platnost, má být každý, kdo se na veřejném prostranství neprokáže osobními doklady, okamžitě rekrutován do dobrovolnických oddílů Revoluční armády.“

„Jakýpak dobrovolník,“ ozval jsem se, „já...“

„Počkejte! Máme důležitější věci na práci!“ hrubě mě přerušil představitel zákona a prohodil k muži ve dveřích: „Tak kde jsou novomanželé?“

„*Dejà fini*,“ odpověděl asistent s párátkem v zubech, „občan Chaumette už rozvedeným, kteří znovu uzavírají sňatek, přednesl projev.“

„A co jim velevážený poslanec řekl?“ zajímal se dále soudce.

„Naši novomanželé, kteří jste již byli spojeni něžnými sliby, právě pro vás na oltáři svobody opět zahořel plamen nevinnosti!“ slavnostně odrecitoval asistent.

„A co ‚karetníci‘, přijali naše doporučení?“

„Tady máme prohlášení výrobců karet zveřejněné v *Pařížských listech*...“

„Tak čtěte... *Clairement dit!*“

„Republikán nesmí ani při karetních hrách používat výrazy, které připomínají despotismus a nerovnost!“ dal se ‚adjunkt‘ do čtení s bradou okázale do výšky. „Král se tak stal *géníem* – srdcový války, křížový míru, pikový umění a kárový obchodu; dámy jsou *svobody*; spodkové *rovnosti* a esa *zákony*.“

„Co dál...“ unaveně řekl představitel revoluční moci.

„Zbrojír Jemappes si žádá vyplacení peněz za výrobu tisíce nožů, které si nebožtík Marat objednal pro ty svoje hrdlořezy.“

„Objednavatel je sice hrdinou revoluce, ale už není mezi námi,“ špitl soudce a pod okem si otřel neuroněnou slzu, „a když není člověk, není ani objednávka...“

„Mohl bych teď já,“ opovážil jsem se přerušit významnou státní polemiku a bez čekání na odpověď jsem pokračoval: „Chtěl bych se jen přeptat, co bude se mnou?“

„Hm, s vámi dobrovolníky je to jednoduché,“ řekl soudce, aniž by zvedl pohled z papíru, „kěz by bylo víc takových Maratových synů.“

„*Mais, je ne suis pas...*“

„No, jestli nejste přívržencem Revoluce, stačí jen podepsat toto,“ strčil mi pod nos papír, jehož

obsah nevěstil nic dobrého, opatřený pečeti, „ale pokud Vám je naše věc milejší než život, pokud máte Republiku raději než sám sebe...“

„Jistěže mám,“ zaúpěl jsem s náhle získaným nadšením, „kdo by ji takovou nemiloval? *Vive la Révolution!!!*“

„Říkal jste – architekt?“ zeptal se soudce.

„*Exactement, messieurs*,“ odpověděl jsem hrdě, „s kanceláří na Place de Grève, nutné sjednání schůzky předem a...“

„Dělostřelectvo! Právě jsem obdržel zprávu, že mají jednoho kapitána na odpis – zbývá ho jen posbírat... Máte vskutku štěstí!“

„*Tutoie, juge*,“ připomněl mu asistent, „právě vešlo v platnost nařízení, podle něž se ‚v duchu nové jazykové kultury‘, kterou hlásají republikáni v čele s Chaliersem, ‚všem úřadům nařizuje výhradně tykat.“

„Takže rovnou pomaširuješ,“ opravil se soudce, „budeš vyprovozen přímo k odvodu...“

*

„Přidat, vy tam vzadu!“ nařídil už tak rychle se pohybující koloně vojáků poručík, kterému z uniformy zbyl jen třírohý klobouk a odznaky.

„Jak vidno, první den ve válce,“ promluvil na mě člověk, na jehož uniformě jsem zahlédl kapitánské výložky, zatímco bral z hromádky mých kreseb akvarel, který pak mistrovsky zmačkal a kouzelně použil jako polní zátku na nedopitou láhev vína. „Která složka?“

„Dělostřelectvo,“ odpověděl jsem zabrán do skicování zajímavých domů a kostelních věží, které jsme míjeli.

„Tak to máme důvod k oslavě,“ zasmál se můj – co do hodnosti – kolega krátce předtím, než se hlasitě vysmrkal do mé skici překrásného vypáleného zámku, „slyšel jsem, že jsme konečně dostali ten střelný prach, o kterém se tolik mluví. Sanytr sami vydobýváme z podlah vinných sklepů – aspoň toho máme, kolik si srdce žádá!“

„Pochodovat bez řeči!“ zařval už i kaprál na pěšáky, kteří udýchaně proběhli kolem nás, „jdeme, levá, pravá, *la gauche... gauche... gauche!*“

„Popravdě,“ pokračoval můj kolega a plácnul mě po rameni, což způsobilo protržení jedné katedrály na mém listu papíru od portálu až po zvonici, „člen Konventu Chabaud nemá rád vědce a poslanec Dumas napadl Lavoisiera, když řekl, že ‚Republika nepotřebuje chemiky‘.“

„Jestli všechno dobře chápu,“ pokusil jsem se oddálit od vypravěče na vzdálenost bezpečnou pro umění, „dělostřelba není nic jiného než chemie a fyzika, jež se, jak známo, bez matematiky neobejdou?“

„Nenechte se vysmát, drahý kolego,“ od srdce se zasmál a jednou rukou mě k sobě opět přitáhl, zatímco druhou už do útržku ze sotva dokončené krajinky s řekou a vyhořelým lesem balil tabák, „je to především štěstí a krapet odvahy. Zrovna jak to dokazuje poručík Bonaparte, který si náhodou všiml keře dostatečně velkého na to, aby za něj šlo skrýt dělo.“

„*Peut-être*,“ dodal jsem při záchraně zbytku kreseb krásných budov, služebně překřtěných na vojenská opevnění, před přehnanou blízkostí mého spolubesedníka, „ale nebýt jeho, Toulon by dosud byl v rukou okupantů.“

„*Allons enfants de la Patrie...*“ znovu se ozval poručík, tentokrát prvními takty známé písně, „nahlas, občané – vojáci, ať jste slyšet!“

„Před odchodem jsem si ještě stačil opatřit tisk,“ řekl mi zkušenější kolega od dělostřelců, když otevíral již starší vydání novin *Journal de Perlet*, „poslechněte si toto: Je všeobecně známo, že Robespierre brzy začne vydávat noviny s názvem *Obráncé Ústavy*. Vydavatel jej převzal za 10 000 liber. Taková velkodušnost je obzvlášť překvapivá, vezmeme-li v úvahu, kdo je vydavatelem...“

„A teď i *carmagnolu*!“ zakřičel kaprál vedle nás, „jenom zpěv bez tance, *s'il vous plaît!*“

„Pro rakouské ministerstvo by bylo ideální, kdyby mohlo mezi své žoldnéře započítat i člověka, jehož lid nazýval ‚neúplatným‘, aniž by si toho sám ‚Neúplatný‘ všiml,“ nevěřícně jsem pokračoval ve čtení a zeptal se: „Jste si jisti, že je to pravda?! *Non, ce n'est pas possible...*“

„*Lisez, lisez* a nepřerušujte, když je to nejzajímavější!“ rozčileně mě napomenul starší dělostřelec, jenž teď s výrazem velké potřeby ve tváři hledal hromádku mých papírů, které mu ještě před chvílí byly na dosah ruky, aby nakonec s křečovitou grimasou zavelel: „Kolona, zastavit – stát!“

„Pozor!“ rozeřval se už i poručík nespokojen pěveckým výkonem pochodující armády. „Kdo to ještě neumí, ten ať poslouchá ostatní a opakuje po nich!“

„*C'est la vie!*“ blaženě odpověděl starší kolega, když vycházel zpoza keře, vedle nějž jsem kromě novin rozpoznával i skici zbořených mostů, které jsem již drahnou chvílí bezúspěšně hledal, „*et c'est la guerre aussi...*“

„Znova, od začátku!“ zaveleli jednohlasně kaprál s poručíkem. „To už bylo lepší... První četa teď bude zpívat hluboko, druhá a třetí vysoko! *Trois, quatre!*“

*

Už jsem si zvykl na brodění se v bahně i na opičecké brumlání Marseillaisy v zákopech, i když mi, pravda, chybělo pravítko a kružítko. *C'est bête, je le sais bien*. Už však nemělo smysl přemýšlet o koketních sloupech a rozmařilých balkónech; alespoň ne mezi utrhanými končetinami a hromadami rozcupovaných střev: dokud je Lavoisierova prachu a hlasitých děl, Revoluce je živoucí!

A je čím dál živější na rozdíl od našeho majora, kterého jsme včera zabalili do stanové celty; v poslední době byly jedinými slovy, které vyslovoval: ‚bubnová palba‘ a ‚kartáčový náboj‘, a tak jsem se mu raději vyhýbal. Vlastně jsem se vyhýbal i boji: rachot mi narušuje koncentraci, hroudy hlíny, snášejíci se na zem po výbuších, špiní má mistrovská díla. Dobrý důvod, aby mě celá baterie zbožňovala – oni se vyvalují na slunci, zatímco já využívám zakrytí nějaké budovy a vypočítávám její statické zatížení uprostřed nepřátelské kanonády.

Jednou mě můj nadřizený zastihl v delikátní chvíli, kdy jsem právě vypočítával spád náhonu jednoho vodního mlýna. Ukázal se být krajně nenakloněn jemným propočtům: „Kapitáne, co to má být – fronta nebo piknik?!“

„Podívejte se,“ odpověděl jsem nadšený konečným výsledkem, „jen malé zostření sklonu by zrychlilo mlýnské kolo o padesát procent.“

„Ne náhodou o tobě říkají, že jsi blázen!“ odpověděl v běhu k mé překvapené baterii. „Vojáci, já přebírám velení! Zahájit palbu!“

„Iniciativu není nutné potírat,“ řekl jsem spíše pro sebe, „*pas du tout!* Jen abyste věděli, toto je kardinální chyba... Proč pro nic za nic provokujete lidi?“

„Půjdeš před vojenský soud! Nemysli si, že to nechááá...“ ta nepřirozeně dlouhá samohláska byla smutným zakončením celé věty, právě když série výbuchů rozmetala po louce jeho i celou moji baterii.

I když nikomu nebylo jasné, jak je možné, že jsem jediný ta jatka přežil, slavnostně mě vyznamenali medailí za statečnost; při předávání medaile jsem se div nerozplakal.

*

A potom... *Tout à coup*... Nejdříve přiběhli nějací oficíři ve fungl nových uniformách a hlasitě se ptali po architektech v našich řadách, když si nějaký chytrák vzpomněl na mě; abych řekl pravdu, nebylo tak zle – když jsem zrovna nerýsoval, spal jsem spánkem spravedlivých.

Nařídil jsem, aby mě budili pouze k jídlu a při příchodu tambora přinášejícího nové zprávy z pařížského tisku:

„Výrobci zbraní včera překonali rekord co do počtu vyrobených kusů. Ode dneška se v Paříži vyrábí 650 mušket denně!“ ... „Vážení hosté, prosíme vás, abyste si při příchodu do sálu sundávali pokrývky hlavy a vykonávali potřebu v lóžích!“ tak zní text upozornění, které na dveře Divadla jednoty pověsil jeho správce před začátkem představení *Charles IX.*“ ... „Bohatí přátelé Francie nabídlí půjčku ve výši miliardy liber! Ti, kteří si na svoji štedrost nevzpomněli, jsou předvoláni před revoluční soud!“...

Vraitment, zadýchání posli mě našli spícího na pytlí brambor a mužně mnou zatřáslí svými mocnými tlapami; nestihl jsem ze své uniformy ani očistit zbytky bláta a už jsem stál před vousatým generálem, který byl očividně zmatenější než já.

„*Mon capitaine*,“ ohlásil se vrchní velitel s písemnými instrukcemi ve třesoucí se ruce, rukávem si z čela otíraje thermidorský pot, „okamžitě se připravte na cestu do Paříže! Naše hlavní město je ve velkém nebezpečí a *Grande Révolution* se brání jak talentem, tak dovednostmi!“

„Směl bych znát důvod náhle návštěvy metropole, *mon général*?“ dovolil jsem si promluvit ve strachu, že bych opravdu mohl být povolán do skutečné války. „Víte, architektura je přece jen věda,“ dodal jsem takticky, „nemohu jen tak vyměnit lafety a děla za pera a úhломěry...“

„Vše se dovíte, jakmile přijedete do cíle. Vězte však, že osud Paříže teď záleží jen a jen na vás! Rozkaz vydal sám Robespierre, *lui-même*!“ řekl generál, načež ponořil svou ohromnou hlavu do vědra s ledovou vodou.

*

Přestože jsme projížděli spálenými městy a s puškami ve střehu míjeli prosluněné, víceméně se zemí srovnané vesnice, rozhodně jsme nepocítili nedostatek jídla a pití, jako tomu bývá na frontě. Právě naopak. Zástupce Konventu, jehož

jméno jsem nezachytil, se jaksepatří postaral, aby cesta letním parnem proběhla za aristokratické hojnosti bordó a pečených křepelek; samozřejmě mi po celou cestu připomínal, nakolik pro Revoluci důležitý úkol mě v Paříži čeká, a dokola mluvil o tom, jak budou mé znalosti (a o tom je hluboce přesvědčen) využity nejlepším možným způsobem. Ležely zde také zmačkané listy z čerstvých novin, z nichž hostitel vytahoval nakrájené a očištěné čerstvé ovoce a které mě opět překvapily svým obsahem.

„Obhajoba zrušena, vyšetřování u konce.“ ... „Porota se musí spokojit s morálními důkazy.“ ... „Soudce řeší dilema: osvobození nebo smrt.“ ... „Znatelně rozšířena definice *nepřítele revoluce*.“ ... „Není důležité, zda budou potrestáni. Je nutné je zničit.“ ...

Do Paříže jsme přijeli v noci, přesto již za rozbrusku zástupce Konventu zaklepal na dveře mého apartmánu, který jsem našel, pomineme-li nárůst počtu pavučin a úbytek stříbrných svícnů, ve stejném stavu, v jakém jsem ho opustil. Měl jsem vyrazit co možná nejdříve.

„*Allez, vite, vite!*“ zašeptal bojácně. „Jdeme, čeká nás práce!“

„Zase budu stavět, jako kdysi?“ zeptal jsem se rozjařeně, když jsme se přiblížili náměstí, známého vynálezem pracovní nevytíženého doktora Guillotina.

„Obecní národní výbory podaly na Odboru pro veřejnou bezpečnost stížnost, protože toulaví psi pijí na náměstí krev po popravách,“ spustil zástupce Konventu, jako by mě neslyšel, „což vytváří špatný obraz, který musí vadit každému slušnému vlastenci.“

„Chudáci občané, co všechno jen musí vytrpět!“ marně jsem se snažil nedat najevo své zklamání a v duchu jsem přemýšlel nad estetikou zkaženého frontového komisárku.

„Velká akce hubení těchto psů,“ nedal se přerušit můj zadavatel, „křik čtvernohých tuláků v agónii kazil klidný spánek nevinného obyvatelstva.“

„Nemají to lehké,“ vyslovil jsem svou soustrast, aniž bych se vyvaroval vzpomínek na výbuchy kolem zákopů, „mohu si představit to akustické inferno!“

„Takže, vaším úkolem bude vyprojektovat na první pohled neviditelnou, roztomilou drenáž – zde máte prostor pro umění, na němž tak lpíte –, kterou bude krev z Náměstí revoluce nejkratší možnou cestou odváděna do Seiny: no a při řešení její účinnosti dostává příležitost i ta vaše... ano,

věda; *jamais*, nikdy už nezapomenu ani to slovo, ani to vaše trvání na zmíněném termínu. Doufám, že vám je zadání jasné. *Au revoir!*“

Už na druhý den jsem začal s měřením sklonu ulic od popraviště směrem k řece; trochu mi překáželi jen dotěrní prodavači vína, kteří úporně vykřikovali „in vino veritas“, aniž by věděli, co to vlastně znamená, a vtíraví cukráři, jež popravu přeměnili v jarmark. Opilí flašinetáři byli hlasitější než samy krabice, které obyčejným otáčením kliky vytvářely muziku: čtyři kovové stěny jako rezonátor, velká trouba nahoře – *et voilà*; s obtížemi jsem se protahoval mezi ženami vodícími sem své děti jako na Jindřicha VII. Přívěsky s vyobrazením národních hrdinů – Marata, Lepeletiera, a Chalierse – se prodávaly na každém kroku; drobná očka osudově svázaná jedno s druhým a medailóny, jež smrtonosná gravitace táhla k zemi. Ten Vergniaud – říkal jsem si, když jsem naposledy prověřoval volný pád lepivé tekutiny hustší než vlny Seiny – ten jediný chápal motivace Saturnu pojídajícího vlastní děti. Architektura je – *comme la révolution*, *je sais maintenant* – především vašeň...

Právě v tu chvíli jsem uslyšel rachot povozů z Conciergerie vezoucích hrdiny v okovech: na ruku o něco tenčí, na nohu tlustší řetězy, na nichž byly zavěšeny těžké koule. Podobizny okovaných hrdinů ještě do včerejška visely všude – dokonce i na kostelích, které se přeměňovaly ve svatyně Nejvyšší bytosti a modlitebny Rozumu. *Ah, mon dieu!* Nejprve jsem poznal Neúplatného s čelistí zasaženou kulkou po neúspěšném pokusu o sebevraždu! Byli tu i jeho bratr Augustin se zlomenou holenní kostí, jež se bělela z otevřené rány, vzteklý Saint-Just a paralyzovaný Couthon, jehož umrtvené nohy plandaly přes okraj katova povozu.

Vzrušené výkřiky masy mě doslova donutily nechat výkres výkresem, směnit peníz za sklenici vína a připít si jím při pohledu na historický mechanismus: hrubě tesané dřevěné schody, trámký pod pravými úhly a skosená železná čepel padající železnou kolejnicí. V podstatě celý ten výjev byla jedna konstrukce: krutá, neživotná statika a bláznivá, smrtelná dynamika. To, a nic víc.